

Okvirna odluka vijeća Europske unije o borbi protiv terorizma

Države članice EU shvatile su da se same za sebe ne mogu uspješno nositi s prijetnjama terorizma, te su stoga odlučile stvoriti određena zajednička zakonska rješenja koja će pospješiti njihovu suradnju u borbi protiv terorizma. Stoga se unutarnje djelovanje EU koncentriralo na ona područja u kojima to djelovanje predstavlja dodatnu vrijednost povrh onoga što svaka država zasebno čini ili može činiti u borbi protiv terorizma

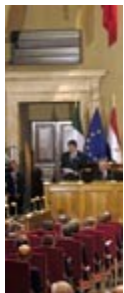

Terorizam je kazneno djelo koje je teško spriječiti, odnosno suzbiti klasičnim načinom borbe protiv kriminala. Terorizam je dobio posebnu dimenziju nakon stravičnih napada 11. rujna 2001. na ciljeve u SAD-u. Reakcija EU na te terorističke napade bila je brza i učinkovita, a sastojala se od niza inicijativa i akcija, te raznih poduzetih mjera na području diplomacije, zakonodavstva, prometa i financija. No, treba istaknuti da borba protiv terorizma na razini EU nije počela s 11. rujnom 2001., već mnogo ranije. Ugovorom iz Amsterdama 1997. godine određuje se cilj Unije: pružanje visokog stupnja sigurnosti svojim građanima. Cilj se ponajviše postiže suzbijanjem raznih oblika kaznenih djela, među kojima su izričito navedeni: terorizam, organizirani kriminal, protupravna trgovina narkoticima, i dr., i to učinkovitijom međusobnom suradnjom između pravosudnih, policijskih i carinskih službi država članica. Stoga se može ustvrditi da je napad na SAD dao snažan "input" ubrzanju ranije početih procesa jačanja suradnje policijskih i pravosudnih tijela, te usklađivanje europskog zakonodavstva, a u svrhu djelotvornijeg suzbijanja terorizma i organiziranog kriminala.

Okvirna odluka o borbi protiv terorizma

Europsko vijeće je vrlo brzo nakon napada na SAD, 11. rujna 2001. usvojilo Plan aktivnosti, a koji je između ostalog predvidio usvajanje Okvirne odluke o borbi protiv terorizma. Države članice EU uočile su kako je potrebno uskladiti nacionalna zakonodavstva država članica tako da se na istovjetan način definira terorizam kao i s njim povezani oblici kaznenih djela. Osim toga, države članice su shvatile da je potrebno obaviti usklađivanje nacionalnih zakonodavstava glede sustava kazni kako bi se spriječilo počinjenje kaznenog djela terorizma da se koriste razlikama nacionalnih zakonodavstava. U tome smislu Okvirna odluka, traži od država članica uvođenje kazni za fizičke i pravne osobe koje su izvele ili su odgovorne za izvođenje kaznenog djela terorizma.

Definicija terorizma te njegovih različitih pojava oblika

Okvirnom odlukom prvi put se za cijelo područje EU uvodi jedinstvena definicija terorizma. Definicija osim osnovnog pojma definira i razne druge pojavne oblike, poput: vođenja terorističkih grupa, pomaganja, sudjelovanja, te pokušaja izvođenja terorističkog čina.

Kazneno djelo: terorizam (odnosno teroristički čin) definira se kao čin koji, s obzirom na svoju prirodu i kontekst, može ozbiljno naštetiti državi ili međunarodnoj organizaciji, te koji je počinjen s namjerom ozbiljnog zastrašivanja stanovništva, ili nezakonitog iznuđivanja (prisiljavanja) vlade ili međunarodne organizacije da nešto čine ili da se suzdrži od nekog čina, ili ozbiljnog destabiliziranja ili uništavanja temeljne političke, ustavne ili gospodarske strukture zemlje ili međunarodne organizacije.

Sam teroristički čin ostvaruje se zapravo izvođenjem običnog kaznenog djela kojem upravo namjera daje terorističku kvalifikaciju. Kazneno djelo terorizma može se ostvariti :

a) napadom na život osobe i može uzrokovati smrt

- b) napadom na fizički integritet osobe
- c) otmicom ili uzimanjem talaca
- d) uzrokovanjem ekstenzivnog razaranja vladinih ili javnih građevina, transportnog sustava, infrastrukture, uključujući informacijske sustave, fiksne platforme na epitalnom pojasu, javna mjesta ili privatnu imovinu s vjerojatnošću ugrožavanja ljudskih života ili s učinkom znatne gospodarske štete
- e) otmicom aviona, broda ili drugog sredstva javnog transporta ili transporta dobara
- f) proizvodnjom, posjedovanjem, stjecanjem, prijevozom, opskrbom ili uporabom oružja, eksploziva ili nuklearnog, biološkog ili kemijskog oružja
- g) ispuštanjem opasnih tvari ili uzrokovanjem požara, eksplozija ili poplava koje imaju za posljedicu ugrožavanje ljudskih života
- h) ometanjem ili smetanjem opskrbe vodom, energijom ili drugim fundamentalnim prirodnim izvorima, a koji ima za posljedicu ugrožavanje ljudskih života
- i) prijetnjama da će se počinuti bilo koje od spomenutih djela.

Okvirna odluka kao kaznena djela koja su povezana s terorizmom navodi: tešku krađu, krivotvorenje dokumenata i iznuđivanje radi pripreme ili izvođenja kaznenog djela terorizma. I osim osnovnog oblika kaznenog djela, Okvirna odluka također traži od država članica da osiguraju kažnjavanje: poticaja, pomaganja terorizma, te pokušaj kaznenog djela terorizma. Države članice su iz primjene Okvirne odluke izričito izuzele vojna djelovanja za vrijeme oružanih sukoba. Posebno teškim oblicima kaznenog djela terorizma treba smatrati čin koji je počinjen na posebno okrutan način, protiv više osoba ili protiv osoba koje su posebno izložene terorističkom napadu.

Definicija terorističke grupe

Teroristička grupa definira se kao strukturna grupa koju čine više od dvije osobe, a uspostavljena je na određeno razdoblje i koja djeluje sporazumno u svrhu počinjenja terorističkog kaznenog djela, te koja ne mora imati formalno definirane uloge za svoje članove, kontinuitet članstva ili razvijenu strukturu.

Razlikuju se dva osnovna oblika kaznenog djela terorističke grupe:

- a) vođenje terorističke grupe
- b) sudjelovanje u aktivnostima terorističke grupe (što uključuje opskrbu informacijama ili materijalnim ili financiranjem aktivnosti) sa znanjem da će takvo sudjelovanje pridonijeti kriminalnim aktivnostima grupe.

Jedinstveni sustav kazni za djelo terorizma

Odluka uvodi jedinstveni sustav kazni kojim bi se trebalo osigurati usklađeno (unificirano) kažnjavanje počinitelja terorističkih čina na cijelom području EU.

S obzirom na raspon kazni razlikuju se tri kategorije kaznenih djela koja su povezana s terorizmom. Prvi i najteži oblik kaznenog djela je vođenje terorističke grupe, potom sudjelovanje u terorističkoj grupi, te konačno sva ostala kaznena djela koja su pridonijela izvođenju terorističkog čina (npr. krađa eksploziva koji je kasnije uporabljen u terorističkom napadu). Za vođenje terorističke grupe propisuje se da najviša kazna ne smije biti manja od 15 godina, dok se za sudjelovanje u terorističkoj grupi određuje da ta kazna ne smije biti manja od osam godina. Za ostala djela povezana s terorizmom određuje se da će se odmjeravati strože kazne od onih koje se inače izriču za obične oblike takvih djela.

Osim fizičkih osoba za teroristički čin predviđena je i odgovornost pravne osobe. Također pravna osoba je odgovorna za propust, odnosno za propuštanje nadzora i kontrole koji je omogućio izvođenje kaznenog dijela. Kažnjavanje pravne osobe može, osim novčanih kazni, uključivati i zabranu primanja javnih potpora, privremenu ili trajnu zabranu djelovanja, određivanje sudskog nadzora, te likvidaciju poduzeća.

Okvirna odluka predviđa i situacije u kojima može doći do ublažavanja kazni. Ublažavanje kazni moguće je u slučaju davanja takvih informacija do kojih mjerodavna tijela inače ne bi mogla doći na drugi način. Ublažavanje kazne je moguće i u slučaju sprečavanja, odnosno ublažavanja posljedica terorističkog čina, indentifikacije ili predaje ostalih počinitelja, te u slučaju sprečavanja izvođenja novih terorističkih čina.

Ovlasti i progon

Države članice EU su radi što obuhvatnijeg reguliranja ovlasti za progon počinitelja kaznenog dijela terorizma propisale niz kriterija na temelju kojih će se utvrđivati ovlasti konkretne države, odnosno njezinih institucija.

Ovlasti država ustanovljuje na temelju postojanja određene najbliže veze između kaznenog djela i pojedine države. Takva veza postoji ako postoji neka od slijedećih okolnosti:

- a) djelo je počinjeno u cijelosti ili djelomično na njezinom teritoriju
- b) djelo je počinjeno na brodu koji vije njezinu zastavu, odnosno na avionu koji je kod nje registriran
- c) počinitelj je njezin državljanin ili osoba koja ima njezino prebivalište
- d) djelo je počinjeno u interesu pravne osobe koja ima sjedište na njezinom teritoriju
- e) djelo je počinjeno protiv institucija ili stanovništva dotične države ili protiv institucija EU.

Ovakvo široko određivanje ovlasti osigurat će veći uspjeh u progonu (uvijek će postojati netko tko je ovlašten za progon), ali će često dolaziti do situacija u kojima će istodobno dvije ili više država biti mjerodavne za progon i kažnjavanje istog počinitelja kaznenog dijela.

U slučaju sukoba ovlasti, od država članica se traži da se u svrhu centralizacije postupka u samo jednoj državi, dogovore koja će od njih voditi postupak. Pritom se one mogu obratiti određenim tijelima EU kako bi se njihovim posredovanjem olakšala suradnja pravosudnih tijela dotičnih država. Pri donošenju odluke o ovlasti države će voditi računa o četiri faktora, koji su s obzirom na njihovu važnost poredani slijedećim redoslijedom:

1. mjesto izvođenja kaznenog djela

2. pripadnost počinitelja
3. država podrijetla žrtve
4. mjesto uhićenja počinitelja.

Zaključak

Usvajanje jedinstvene definicije terorizma, te jedinstvenog sustava kazni za počinitelje terorističkih čina predstavlja važan korak u izgradnji EU kao područja slobode, sigurnosti i pravde. Svoje nacionalno zakonodavstvo s ovom Okvirnom odlukom mogu jednostrano uskladiti i one države koje nisu članice EU. Posebice se to odnosi na one države koje teže prema članstvu u EU, dakle i na Hrvatsku. Inače, današnje hrvatsko zakonodavstvo ima dvije odredbe o terorizmu: jednu o protudržavnom terorizmu (Kazneni zakon RH, čl. 141.) i drugu o međunarodnom terorizmu (Kazneni zakon RH, čl. 169.).

Navedenom Okvirnom odlukom pojednostavljuje se i procedura izručenja terorista, kako bi se počinitelje takvih kaznenih djela, dakle teroriste, spriječilo u korištenju slabosti i neusklađenosti pravosudnih sustava država članica.

Za uspješnu borbu protiv terorizma također je od posebne važnosti spriječiti njegovo financiranje. U tom je pogledu na razini EU usvojen važan zakonodavni paket a čine ga propisi koji omogućuju zamrzavanje financijskih sredstava osoba koje su osumnjičene za financiranje terorizma.

LITERATURA

1. Turkalj K.: Borba protiv terorizma na razini EU, u: Hrvatska pravna revija, Zagreb, 2002, str. 1-15.
2. Okvirna odluka Vijeća EU o borbi protiv terorizma od 13. lipnja 2002., Official Journal of the European Communities, L. 164/3, str.3-7
3. http://europa.eu.int/comm/justice_home/unit/terrorism/sg_en.pdf
4. http://europa.eu.int/eur-lex/en/com/pdf/2001/en_501PC0522.pdf